

54216

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรี ของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทย

Management Strategies for the Organization of Music Education in Higher Education Institutions in Thailand

รองศาสตราจารย์ปิยนันท์ แสนทวีสุข¹

Received: February 1, 2008; Accepted: October 6, 2008

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ด้านการบริหารจัดการ หลักสูตร บุคลากร ผู้เรียน ระบบการเรียนการสอน การจัดห้องเรียนดนตรี การวิจัยและงานสร้างสรรค์ แหล่งสารสนเทศ เครื่องดนตรีอุปกรณ์และเทคโนโลยีดนตรี เพื่อจะนำไปเป็นกรอบนโยบายในการจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (policy research) โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาความคาดหวังการบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย และ 3) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาร่างยุทธศาสตร์การบริหารจัดการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed methodology) ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ร่างยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ การจัดการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนปริญญาทางดนตรีที่พบในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีอยู่ทั้งสิ้น 37 หน่วยงาน สถานะของหน่วยงานทางดนตรีในระดับอุดมศึกษา พบว่ามีอยู่ 4 ลักษณะ คือ ภาควิชา, กลุ่มสาขาวิชา, คณะ และวิทยาลัย สังกัดของหน่วยงานทางดนตรีในระดับอุดมศึกษา พบว่ามีอยู่ 5 ลักษณะ คือ สังกัดคณะศิลปกรรมศาสตร์ สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดคณะดนตรี สังกัดวิทยาลัย และสังกัดสถาบัน นโยบายการผลิตบัณฑิตที่พบในสถาบันทางดนตรี พบว่ามีอยู่ 5 ลักษณะ

¹ นิสิตหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาการบริการเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คือ เป็นนักดนตรี ศิลปินอาชีพ / เป็นครู ผู้สอนดนตรี / เป็นนักวิชาการ / เป็นนักธุรกิจและอุตสาหกรรมดนตรี และเป็นนักแต่งเพลง หลักสูตร หลักสูตรทางดนตรีที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มี 5 ลักษณะ ดังนี้ ดนตรีศึกษา(ค.บ.), ดุริยางคศิลป์ (ศป.บ.), ดุริยางคศาสตร์ (กศ.บ.), ดุริยางคศาสตร์ศึกษา (ศศ.บ.), และดนตรี (ศศ.บ.) บุคลากรที่ทำหน้าที่สอนและบริการในหน่วยงานทางดนตรี พบว่ามีสถานะบุคคลเป็น ข้าราชการ พนักงานวิชาการ อาจารย์อัตราจ้าง ลูกจ้างชั่วคราว ผู้เรียน ในสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนทางดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรีนอกจากนี้ยังมีผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษา และมีเพียง 2 แห่งเท่านั้นที่มีผู้เรียนทางดนตรีตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระบบการเรียนการสอน พบว่า ระบบการสอนมีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบปกติเรียนวันจันทร์-ศุกร์ และระบบพิเศษเรียนวันเสาร์-อาทิตย์ การจัดห้องเรียนดนตรี พบว่า การจัดห้องเรียนบรรยายมีสภาพที่สามารถตอบสนองการเรียนการสอนทางดนตรีได้ แต่ส่วนใหญ่การจัดห้องเรียนด้านปฏิบัติยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ขาดห้องเรียนเฉพาะบุคคล ขาดห้องซ้อมรวมวงขนาดใหญ่ รวมทั้งระบบอำนวยความสะดวกในห้องเรียนดนตรียังไม่เพียงพอ การวิจัยและงานสร้างสรรค์ พบว่า มีการทำงานวิจัยค่อนข้างน้อย รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีก็เช่นเดียวกัน แหล่งสารสนเทศพบว่า ขาดแคลนห้องสมุดที่มีวัสดุสารสนเทศทางดนตรี เช่น โน้ตเพลง หนังสือด้านดนตรี รวมทั้งสื่อทัศนวัสดุต่างๆ แต่ก็มีหลายสถาบันที่พยายามจัดห้องสมุดดนตรี เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของหน่วยงาน เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และเครื่องดนตรีอุปกรณ์และเทคโนโลยีดนตรี พบว่ามีเครื่องดนตรีที่ไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอนเครื่องดนตรีส่วนใหญ่ขาดคุณภาพเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการเรียนดนตรีคือ คอมพิวเตอร์ โดยเน้นใช้เพื่อการจัดทำเอกสารทางดนตรี การประพันธ์เพลง รวมทั้งเพื่อการสืบค้นข้อมูลดนตรีจากอินเทอร์เน็ต

ความคิดเห็นของบุคลากรในหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนด้านดนตรีในสถาบันอุดมศึกษาต่อสภาพปัจจุบัน ปัญหาการบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยโดยจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหามาก มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเครื่องดนตรีอุปกรณ์และเทคโนโลยีดนตรี ด้านการจัดห้องเรียนดนตรี ด้านการบริหารการจัดการ และด้านแหล่งสารสนเทศ ส่วนด้านที่มีปัญหาน้อยลง มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร และด้านระบบการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การศึกษาดนตรี, ยุทธศาสตร์สถาบันอุดมศึกษา

Abstract

This research aimed to determine management strategies for the organization of music education in higher education institutions in Thailand in the following aspects: management, curriculum, personnel, learners, teaching and learning system, music room arrangement, research and innovation, information sources, music instruments, equipment and music technology. This is for proposing of management of music education in higher education institutions in Thailand. It is a policy research with three objectives:

1) To study the current situation, problems, and management of method music education programs in higher education institutions in Thailand. 2) To study the expectation that exist in management music education. 3) To develop management strategies for the organization of music education in higher education institutions in Thailand. The research was done in 2 steps; the first step is a

development of management strategies by mixed methodology and the second step is a draft analysis of management strategies for the organization of music education in higher education institutions in Thailand.

The results of the study were as follows:

There are 37 higher education institutions with music degree programs classified by status of musical educated units into 4 categories: department, program, faculty and college. There are 5 types of authorities; faculty of arts, faculties of human and social science, faculty of music, college and institution. There are 5 types of music graduates in higher education institutions: professional musician, music teacher, personal in music business, music academic and industry and music composer

There are 5 types of curriculum that have been taught in higher education institution in Thailand; music study (B.Ed), musical arts (B.A.), musical science (B.Sc), musical science study(B.A.) and music (B.A.). There are 4 groups of personnel on the teaching staff and service staff: government officer, academic staff, contracted tutor and temporary staff. There are 3 groups of music student: Undergraduate student, post-graduate-student and high school student. There are 2 institutions that offer music courses for high school students.

There are 2 types of education systems: regular system (Monday-Friday) and extra system (Saturday-Sunday). For the musical classroom arrangement, it was found that the classroom can respond to theoretical music teaching and learning but the music lab is inefficient; e.g. lack of music learning rooms for individuals, lack of music practice rooms for large bands and lack of facilities in the classroom. In terms of research and innovation, it was found that there is insufficient music research and little creativity. For the music information sources, there is a lack of music libraries with proper notes, books and visual aids. However, there are some institutions that have set up music libraries to support teaching and learning such as Mahidol University and Mahasarakham University for musical instruments and music technology, there is an insufficient supply and the quality is low. The computer is the main technology used for making up music documents, composing music and searching for information and the Internet.

The opinion of personnel towards the problem in management of music education can be classified into (1) serious problems: musical in students and music technology, classroom arrangement management and sources of information and (2) moderate problems: student, research and creative, personnel, curriculum, teaching and learning system.

Keywords: Management, Strategies, Music Education, Higher Education

คำนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่ผลิตและพัฒนากำลังคนระดับมัธยมศึกษาของประเทศ การพัฒนามหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพสูงจึงเป็นเป้าหมายที่รัฐและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดเป็นภารกิจหลักที่สำคัญ (สุวิมล, 2549) ซึ่งปัจจุบันอุดมศึกษาปรากฏอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรมอย่างรุนแรง รวดเร็ว และต่อเนื่องทำให้การบริหารจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ต้องปรับยุทธศาสตร์การดำเนินงานให้มีความเข้มแข็ง เพื่อปรับปรุงมาตรฐานไปสู่ระดับสากล ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีมากมาย เช่น ในด้านบริหารจัดการเพื่อให้มหาวิทยาลัยมีอิสระและคล่องตัว การปฏิรูประบบการเงินเพื่ออุดมศึกษาผ่านระบบกองทุน เงินกู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) การประเมินมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา ตลอดจนการสร้างเครือข่ายอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ (ที่ประชุมประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย, 2549)

ในการจัดการศึกษา จะต้องหาวิธีการอันมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อช่วยลดปัญหาและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจของบ้านเมือง ครู อาจารย์ และผู้ที่มีหน้าที่สอนอื่นๆ มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงในการทำหน้าที่พัฒนาบุคคล ถ่ายทอด ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ตลอดจนเจตคติต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน จึงจำเป็นต้องสร้างยุทธศาสตร์การสอน วิธีการสอน และแบบฉบับที่ดีในการถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ในบรรดาองค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสอนนั้น สื่อการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่ง เพราะเป็นส่วนที่ทำให้กระบวนการสอนประสบผลสำเร็จอันสมบูรณ์เป็นตัวทำให้เกิดบูรณาการขึ้นแก่การสอน (เป็รื่อง, 2513)

การศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้น จัดตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในแต่ละสาขาวิชา ออกสู่ตลาดแรงงาน

ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกาได้กล่าวเกี่ยวกับการศึกษาระดับอุดมศึกษาว่า เป็นการศึกษาในระดับสูงที่มีการมุ่งพัฒนาคนเพื่อเข้าสู่อาชีพต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศที่สำคัญ รวมทั้งการมุ่งเน้นพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางวิชาการระดับสูงในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือและฐานกำลังอำนาจทางความรู้ความคิดและเทคโนโลยีระดับสูงให้กับประเทศต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2541) ดนตรีเป็นวิชาหนึ่งที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยหลายแห่งและในสถาบันราชภัฏ ดนตรีเป็นวิชาที่เปิดกว้างให้กับผู้สนใจเรียนอย่างกว้างขวาง แต่จำนวนบัณฑิตทางดนตรียังมีน้อย เนื่องจากการผลิตบัณฑิตทางดนตรีจำเป็นต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง การเปิดสอนโดยทั่วไปมีทั้งวิชาเอกดนตรีไทย ดนตรีสากล และดนตรีศึกษา ดนตรีในระดับอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบันเป็นรูปแบบที่เด่นชัด แต่ยังคงต้องปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น (ณรุทธ์, 2535) แต่ละสถาบันก็มุ่งผลิตบัณฑิตบนปรัชญาที่แตกต่างกัน เช่น คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะมุ่งผลิตบัณฑิตที่มุ่งประกอบอาชีพทางการแสดงดนตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มุ่งผลิตบัณฑิตเพื่อประกอบอาชีพครูดนตรี เหมือนกับสถาบันราชภัฏ และมีหลายแห่งที่มุ่งผลิตบัณฑิตทางดนตรีแตกต่างกันไป แต่โดยจุดมุ่งหมายหลักของทุกสถาบันคือ สร้างบัณฑิตให้สามารถมีทักษะทางดนตรี มีความคิดและรอบรู้ศาสตร์ทางทฤษฎีดนตรี และสามารถถ่ายทอดความสามารถทางดนตรีได้

กระบวนการเรียนการสอนดนตรีที่ดีนั้นจะต้องวางแผนการสอนระยะยาวว่าต้องการจะให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องอะไรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แล้วจึงนำเนื้อหา มาสร้างกิจกรรมการเรียนการสอน ค้นหาเทคนิคการสอนที่ดี อีกทั้งยังจะต้องหาอุปกรณ์ที่เหมาะสมมาประกอบการสอน เช่น เครื่องดนตรี นั้ตเพลง หนังสือดนตรี ตลอดจนสื่อต่างๆ เพื่อ

ให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด (นงลักษณ์, 2536) จากสภาพปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า แต่ละสถาบันมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านหลักสูตร การจัดการ งบประมาณ รวมทั้งคุณภาพของบัณฑิตทั้งที่เข้าเรียนและจบไป และที่สำคัญทุกสถาบันต้องเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในอนาคต ควรต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมให้มากขึ้น ทั้งในด้านบริหาร วิชาการ และกิจกรรมต่างๆ ทางดนตรี ให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ และเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนดนตรีของประเทศต่อไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เพื่อศึกษาความคาดหวังการบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย และเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรี ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนด ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร ผู้เรียน ระบบการเรียนการสอน การจัดห้องเรียนดนตรี การวิจัยและงานสร้างสรรค์ แหล่งสารสนเทศ เครื่องดนตรีอุปกรณ์และเทคโนโลยีดนตรี เพื่อจะนำไปเป็นกรอบนโยบายในการจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (policy research) ประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาร่างยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed methodology)

1. การวิจัยเชิงสำรวจสถาบัน (institutional survey research) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความคาดหวังการจัดการศึกษาด้านดนตรีระดับอุดมศึกษา จากเอกสาร รายงานประจำปี และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวิธีการย่อย 2 วิธีการ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis)

1.2 การสำรวจความคิดเห็น (opinion survey) ประกอบด้วย ผู้บริหารหน่วยงานดนตรี ผู้สอนดนตรี จากสถาบันที่จัดการเรียนการสอนด้านดนตรี ทั้งของรัฐและเอกชน

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม

2. การศึกษาแบบพหุกรณี (multi-case study)

2.1 ศึกษาการจัดการศึกษาด้านดนตรีระดับอุดมศึกษาภายในประเทศ จำนวน 3 แห่ง คือ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ และภาควิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2.2 การจัดการศึกษาด้านดนตรีระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จำนวน 3 แห่ง คือ Kyungpook National University ประเทศเกาหลี Brock University ประเทศแคนาดา และสถาบันดนตรีวิทยาประเทศฟิลิปปินส์ เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการรับฟังการบรรยายจากผู้บริหารหน่วยงานทั้ง 3 แห่ง และจากเอกสารต่างๆ และนำมาศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ร่างยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ การจัดการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษา

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ (Expert in-depth interview) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยมีร่างยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ การจัดการศึกษาดนตรี ตลอดจนผลการวิจัยในขั้นที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญ

ได้เป็นพื้นฐานศึกษาพิจารณาประกอบการให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 5 ท่าน

2. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder group operational seminar) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ร่วมกันคิด วิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผลการวิจัยที่ดำเนินมาจากรุ่นก่อนที่ผ่านมา เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ การจัดการศึกษาดนตรีระดับอุดมศึกษา ตามหลักการมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ การจัดการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ผลและวิจารณ์

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาร่างยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ

1. ผลการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อประมวลภาพบริบทที่เป็นจริงจากเอกสารต่างๆ ผลการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาทางดนตรี ที่พบในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีอยู่ทั้งสิ้น 37 หน่วยงาน ดังนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะครุศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะศิลปกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพัฒนศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาลัยดุริยางค

ศิลป์มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏอัสสัมชัญ

สถานะของหน่วยงานทางดนตรีในระดับอุดมศึกษา พบว่ามีอยู่ 4 ลักษณะ คือ ภาควิชา กลุ่มสาขาวิชา คณะ และวิทยาลัย

สังกัดของหน่วยงานทางดนตรีในระดับอุดมศึกษา พบว่ามีอยู่ 5 ลักษณะ คือ สังกัดคณะศิลปกรรมศาสตร์ สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังกัดคณะดนตรี สังกัดวิทยาลัย และสังกัดสถาบัน

นโยบายการผลิตบัณฑิตที่พบในสถาบันทางดนตรี พบว่ามีอยู่ 5 ลักษณะคือ เป็นนักดนตรี/ศิลปินอาชีพ เป็นครู/ผู้สอนดนตรี เป็นนักวิชาการ เป็นนักธุรกิจและอุตสาหกรรมดนตรี และเป็นนักแต่งเพลง

หลักสูตร หลักสูตรทางดนตรีที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มี 5 ลักษณะ ดังนี้ ดนตรีศึกษา (ค.บ.), ดุริยางคศิลป์ (ศป.บ.) ดุริยางคศาสตร์ (กศ.บ.) ดุริยางคศาสตรศึกษา (ศศ.บ.) และดนตรี (ศศ.บ.)

บุคลากร ที่ทำหน้าที่สอนและบริการในหน่วยงานทางดนตรี พบว่า มีสถานะบุคคลเป็น ข้าราชการ พนักงานวิชาการ อาจารย์อัตราจ้าง ลูกจ้างชั่วคราว

ผู้เรียน ในสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนทางดนตรี ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรี นอกจากนี้มีผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษา และมีเพียง 2 แห่งเท่านั้นที่มีผู้เรียนทางดนตรีตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระบบการเรียนการสอน พบว่า ระบบการสอน มีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบปกติเรียนวันจันทร์-ศุกร์ และระบบพิเศษเรียนวันเสาร์-อาทิตย์

การจัดห้องเรียนดนตรี พบว่า การจัดห้องเรียน บรรยายมีสภาพที่สามารถตอบสนองการเรียนการสอน ทางดนตรีได้ แต่ส่วนใหญ่การจัดห้องเรียนด้านปฏิบัติ ยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ขาดห้องเรียนเฉพาะบุคคล ขาดห้องซ้อมรวมวงขนาดใหญ่ รวมทั้งระบบอำนวยความสะดวกในห้องเรียนดนตรียังไม่เพียงพอ

การวิจัยและงานสร้างสรรค์ พบว่า มีการทำงาน วิจัยค่อนข้างน้อย รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลงานทาง ดนตรี ก็เช่นเดียวกัน

แหล่งสารสนเทศ พบว่า ขาดแคลนห้องสมุดที่มีวัสดุสารสนเทศทางดนตรี เช่น นิตยสาร หนังสือ ด้านดนตรี รวมทั้งสื่อทัศนวัสดุต่างๆ แต่ก็มีหลาย สถาบันที่พยายามจัดห้องสมุดดนตรี เพื่อสนับสนุน การเรียนการสอนของหน่วยงาน เช่น มหาวิทยาลัย มหิดล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เครื่องดนตรีอุปกรณ์และเทคโนโลยีดนตรี พบว่า มีเครื่องดนตรีที่ไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอน เครื่อง ดนตรีส่วนใหญ่ขาดคุณภาพ เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการ เรียนดนตรีคือ คอมพิวเตอร์ โดยเน้นใช้เพื่อการ จัดทำเอกสารทางดนตรี การประพันธ์เพลง รวมทั้งเพื่อ การสืบค้นข้อมูลดนตรีจากอินเทอร์เน็ต

2. ผลการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบ สอบถาม ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลสอบถามความคิดเห็น ของบุคลากรในหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนด้าน ดนตรีในสถาบันอุดมศึกษา ปรากฏดังนี้

ความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน ปัญหาการบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทยโดยจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มี ปัญหา มาก มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเครื่องดนตรีอุปกรณ์ และเทคโนโลยีดนตรี ด้านการจัดห้องเรียนดนตรี ด้านการบริหารจัดการ และด้านแหล่งสารสนเทศ ส่วนด้านที่มีปัญหาน้อยปานกลาง มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน ผู้เรียน ด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร และด้านระบบการเรียนการสอน เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ส่วนใหญ่มี สภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก คือ ภาควิชา / โปรแกรมวิชา ขาดแคลนงบประมาณใน การดำเนินงาน การสนับสนุนของผู้บริหาร ในการ จัด กิจกรรมทางด้านดนตรียังน้อย และการบริหารงาน ส่วนใหญ่มีปัญหาในความล่าช้า

ด้านหลักสูตร พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพปัญหา ด้านหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลางคือ หลักสูตรต้อ ยอด ทางดนตรีระดับสูงขึ้นมีน้อยหลักสูตรไม่เน้นการใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่และการแก้ไขหลักสูตรมีขั้นตอนมาก ยากต่อการแก้ไข

ด้านบุคลากร พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพปัญหา ด้านบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง คือ อาจารย์บาง สาขา วิชาบางเครื่องมือ มีน้อย และขาดเจ้าหน้าที่ เทคนิคทางด้านดนตรีในภาควิชา อาจารย์ไม่ได้รับ การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และอาจารย์สอน ไม่ตรงกับสาขาที่เรียนมา

ด้านผู้เรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพปัญหา ด้านผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลางคือ ผู้เรียนมีความ เชี่ยวชาญทางทักษะปฏิบัติน้อยผู้เรียนไม่มีเครื่องดนตรี เป็นของตนเอง ความสมดุลในจำนวนผู้เรียนที่เรียน แต่ละสาขา (วิชาเอกดนตรีไทย, วิชาเอกดนตรีตะวันตก ฯลฯ) ไม่สมดุลกัน

ด้านระบบการเรียนการสอน พบว่าส่วนใหญ่มี สภาพปัญหาด้านระบบการเรียนการสอน อยู่ในระดับ ปานกลาง คือ หลักสูตรไม่สามารถทำให้นิสิตมีทักษะ ทางปฏิบัติอย่างเพียงพอ การวัดผลในทางปฏิบัติ ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน การวัดผลในทางทฤษฎี ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน

ด้านการจัดห้องเรียนดนตรี พบว่า ส่วนใหญ่มี สภาพปัญหาด้านการจัดห้องเรียนดนตรี อยู่ในระดับ มากคือ ห้องเรียนฝึกปฏิบัติเฉพาะบุคคลมีไม่เพียงพอ และห้องเรียนไม่เหมาะกับการสอนดนตรี ห้องเรียน ปฏิบัติรวมวงมีไม่เพียงพอ และห้องเรียน อาคาร และ ที่ตั้งไม่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนทาง ดนตรี

ด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลางคือ บุคลากรในสาขาวิชาดนตรีไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก ไม่มีงานวิจัยทางด้านดนตรีเผยแพร่ และตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง และบุคลากรมีความรู้ความชำนาญด้านการวิจัยไม่เพียงพอ

ด้านแหล่งสารสนเทศ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านแหล่งสารสนเทศ อยู่ในระดับมากคือ เครื่องมือจัดเก็บและสืบค้นสารสนเทศทางดนตรีมีไม่เพียงพอ มีห้องสมุดดนตรีในภาควิชา และเครื่องสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ

ด้านเครื่องดนตรี อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดนตรี พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านเครื่องดนตรี อุปกรณ์และเทคโนโลยีดนตรีคือ เครื่องคอมพิวเตอร์ทางดนตรีมีไม่เพียงพอและซอฟต์แวร์ทางดนตรีมีไม่เพียงพอ วัสดุฝึก อุปกรณ์ สื่อสารการสอนที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนการสอนมีน้อย และเครื่องดนตรีไม่ครบและวัสดุฝึกอุปกรณ์ได้มალำช้า

สรุป

สำหรับขั้นตอนที่ 2 คือการร่างยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการจัดการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษา

ซึ่งจะมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ (Expert in-depth interview) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder group operational seminar) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ร่วมกันคิด วิพากษ์ วิจรรณ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการจัดการศึกษาดนตรีระดับอุดมศึกษาตามหลักการมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารสถาบันดนตรี กลุ่มบุคลากรทางดนตรี และกลุ่มผู้เรียนดนตรี กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต โดยเก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจรรณ และข้อเสนอแนะซึ่งงานวิจัยฉบับนี้กำลังดำเนินการในข้อ

ขั้นตอนนี้ คาดว่าผลการวิจัยจะสมบูรณ์ในเดือนตุลาคม 2550 ซึ่งจะทำให้ได้ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ในอันที่จะนำมาพัฒนาการเรียนการสอนดนตรีของประเทศไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับความอนุเคราะห์และคำแนะนำที่ดีจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). ข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). มาตรฐานการอุดมศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- กองเทพ เคลือบพณิชกุล. (2547). ปัญหาปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : ก้าวใหม่.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. (2541). แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ส่วนวิจัย.
- ที่ประชุมประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย. (2549). การประชุมสัมมนาทางวิชาการประจำปี พ.ศ. 2549 เรื่อง ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย : วิฤตหรือโอกาส. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข่าวพางจำกัด.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. (2549). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.

- วิจิตร ศรีสะอ้าน. (2547). “ผลกระทบของการปฏิรูป
อุดมศึกษาไทยต่อสังคมฐานความรู้” อนุสาร
อุดมศึกษา. 30(316) ; ตุลาคม.
- วิโรจน์ สารัตถะ. (2545). การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : อักษรวิพัฒน์.
- วันชัย มีชาติ. (2549). การบริหารองค์กร. กรุงเทพฯ
: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). การบริหารเชิง
กลยุทธ์และการนิเทศศึกษา. กรุงเทพฯ : ธีระฟิล์ม
และโซเท็กซ์.
- สมคิด บางโม. (2541). องค์การและการจัดการ. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิทยาพัฒน์การพิมพ์.
- สมหมาย จันทรเรือง. (2544). พัฒนาการการศึกษาไทย
อดีต ปัจจุบัน และในสหัสวรรษใหม่. กรุงเทพฯ
: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ และกรมการปกครอง. (2539).
รายงานการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงาน
ขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). รูปแบบ
การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาแนวใหม่.
กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
(2543). แนวทางการปฏิรูปโครงสร้างและการ
บริหารจัดการ อุดมศึกษา : รูปแบบการจัด
กลุ่มอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพ
ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- อดุลย์ วิริยะเวชกุล. (2538). การอุดมศึกษาปริทัศน์ 2.
กรุงเทพฯ : งานวิจัยสถาบันและสารสนเทศ
กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Best, John W. (1981). Research in Education.
4 th ed. New Jersey : Prentice-Hall. Zais,
Robert S. 1976. Curriculum : Principles and
Foundations. New York : Harper and Row.